

KATARZYNA TREFLER
Uniwersytet Śląski

Między *sacrum* a *profanum*. Ewangelizacyjne memy internetowe jako przykład transgresji

W 1939 roku Roger Caillois w swojej pracy *Człowiek i sacrum* pisał:

Każda religijna koncepcja świata zakłada rozróżnienie między *sacrum* i *profanum*; światu, w którym wierny swobodnie zajmuje się swoimi sprawami, poświęca się jakiejś działalności, nie mającej wpływu na jego zbawienie, przeciwstawia sferę, gdzie trwoga i nadzieja na przemian go paraliżują, gdzie tak jak na skraju przepaści najmniejsze odchylenie przejawiające się w najmniejszym geście nieodwołalnie może go zgubić. [...] Człowiek religijny to przede wszystkim taki, dla którego istnieją dwa komplementarne środowiska: jedno, w którym może działać nie odczuwając przerażenia ni trwogi, ale gdzie jego działanie angażuje jedynie jego osobę w sposób, by tak rzec, powierzchowny, oraz drugie, gdzie uczucie głębokiej zależności podtrzymuje, zawiera w sobie i kieruje każdym z jego wzlotów i gdzie czuje się on bezwarunkowo powołany. Te dwa światy – *sacrum* i *profanum* – określają się ściśle jedynie we wzajemnej relacji. Wykluczają siebie i nawzajem zakładają¹.

Francuski badacz, jak wielu innych XX-wiecznych autorów², definiował pojęcia *sacrum* i *profanum*, stawiając je w wyraźnej opozycji do siebie. Caillois zwrócił uwagę, że choć obie sfery są oddzielne, paradoksalnie dopełniają się: „są one konieczne, by życie mogło się rozwijać: jedno będąc środowiskiem,

¹ R. Caillois, *Człowiek i sacrum*, Oficyna Wydawnicza Volumen, Warszawa 1995, s. 19.

² Por. m.in. R. Otto, *Świętość: elementy irracjonalne w pojęciu bóstwa i ich stosunek do elementów racjonalnych*, przeł. B. Kupis, Wyd. KR, Warszawa 1999 (wydanie pierwsze niemieckojęzyczne – 1917); G. van der Leeuw, *Fenomenologia religii*, przeł. J. Prokopiuk, Wyd. Książka i Wiedza, Warszawa 1997 (wydanie pierwsze niemieckojęzyczne – 1933).

w którym życie się przejawia, drugie – jako niewyczerpane źródło, które je stwarza, podtrzymuje i odnawia”³.

Religioznawcy oraz teologowie zasadniczo nie kwestionują istnienia obu tych sfer, lecz nie są zgodni co do ich definicji. Jak zauważył Dionizy Tanalski, *sacrum* można opisywać na dwa sposoby – teistycznie oraz pozateistycznie. W pierwszym przypadku świętością jest bóstwo oraz wszystkie sprawy związane z wiarą w nie i jego kultem. W drugim – *sacrum* może być „każdy element rzeczywistości, któremu świętość się przypisuje”⁴ (np. przywódca religijny czy polityczny, obrzędy, tradycje). Wobec tego *profanum* w znaczeniu teistycznym jest wszystko, co nie należy do sfery wiary i kultu, zaś w ujęciu pozateistycznym *profanum* stanowią te sprawy, które nie są otaczane szczególną czcią⁵.

Nieco inaczej ujmują tę kwestię teologowie judaistyczni oraz chrześcijańscy (szczególnie bibliści). Abraham Joshua Heschel pisał: „Nie istnieje dualizm tego, co ziemskie i tego, co wzniosłe. Wszystkie rzeczy są wzniosłe. Wszystkie były stworzone przez Boga”⁶.

Spostrzeżenia żydowskiego badacza korespondują z biblijnym ujęciem tematu świętości, który analizował m.in. ks. Tomasz Jelonek: „Biblijna oryginalność pojęcia świętości polega właśnie na tym, że świętość, która jest sferą jedynie Boską, zostaje tak rozszerzona, że poza nią znajduje się tylko sfera grzechu. Czciiciel religii pogańskiej dzielił rzeczywistość, w której przebywał, na sakralną i niesakralną, świętą i nieświętą, *sacrum* i *profanum*. [...] Myśl biblijna zalicza do sfery *sacrum* wszystkie dziedziny życia ludzkiego, bo sfera grzechu nie powinna zupełnie być brana pod uwagę, jej być nie powinno, natomiast wszystkie inne dziedziny należą do Boga. Nie ma, poza grzechem, tego co nie-Boskie”⁷.

Także Mircea Eliade, autor znanego opracowania *Sacrum i profanum. O istocie religijności*, zwracał uwagę, że „dla człowieka religijnego cały »świat« jest »święty»”⁸.

Ks. Tomasz Jelonek zwrócił uwagę, że biblijne ujęcie kwestii *sacrum* implikuje dwa kierunki jego rozumienia⁹. Pierwszy sposób akcentuje ideę odłączenia *sacrum* jako szczególnej świętości od innych sfer życia ludzkiego,

³ R. Caillois, *Człowiek i sacrum...*, s. 22.

⁴ D. Tanalski, *Dialektyka sacrum i profanum*, Wyd. UMCS, Lublin 1995, s. 5.

⁵ Tamże, s. 6

⁶ A.J. Heschel, *Człowiek nie jest sam: filozofia religii*, przeł. K. Wojtkowska-Lipska, Wyd. Znak, Kraków 2001, s. 224.

⁷ T. Jelonek, *Biblijne pojęcie sacrum*, Wyd. WAM, Kraków 2008, s. 62–63.

⁸ M. Eliade, *Sacrum i profanum. O istocie religijności*, przeł. R. Reszke, Wyd. KR, Warszawa 1999, s. 22.

⁹ T. Jelonek, *Biblijne pojęcie sacrum...*, s. 68.

przez co zbliża się do rozumienia opozycji *sacrum* i *profanum* w znaczeniu – jak zaznaczył biblista – religioznawczym. Drugi natomiast podkreśla rozszerzenie *sacrum* na wszystkie sfery życia, co może prowadzić do zanegowania potrzeby istnienia szczególnych świętych przestrzeni oraz czasu¹⁰.

Warto zauważyć, że w literaturze znacznie częściej ujmuje się obie sfery na sposób religioznawczy. Myślenie w kategoriach biblijnej świętości wciąż należy do rzadkości, nad czym ubolewał Tomasz Jelonek: „[...] nie wyzwolił się od dualistycznego ujmowania rzeczywistości, czyli nadal głos Biblii, proroków i Chrystusa nie został do końca usłyszany i przyjęty”¹¹.

W świetle przytoczonych koncepcji tytuł niniejszego artykułu – *Między sacrum a profanum. Ewangelizacyjne memy internetowe jako przykład transgresji* – można rozumieć dwojako. Dla zwolenników religioznawczego ujmowania kwestii świętości memy ewangelizacyjne będą stanowić transgresję, ingerencję *sacrum* w sferę *profanum*, z kolei dla ewangelizatorów rozumiejących biblijne *sacrum* wytwory te będą sposobem wyrażenia wiary, która jest sprawą codzienną i jako taka wkracza także w świat wirtualny.

Prócz pojęć „*sacrum*” oraz „*profanum*” dla właściwego rozumienia tytułu należy wyjaśnić także termin „ewangelizacja”. Najkrótsza definicja ewangelizacji to po prostu głoszenie Ewangelii, czyli Dobrej Nowiny¹², której główne przesłanie teologowie nazywają kerygmatem. Jak pisze Bogdan Biela, „rozbudowany schemat orędzia kerygmatycznego, które można realizować na wiele sposobów, składa się z sześciu podstawowych tematów: miłość Boża, grzech, zbawienie w Jezusie, wiara i nawrócenie, dar Ducha Świętego, wspólnota”¹³. Obecnie ogromną popularnością cieszy się pojęcie „nowej ewangelizacji”, której istotą jest poszukiwanie nowych metod, środków oraz gorliwości w głoszeniu Ewangelii¹⁴. Nowe metody czy środki bardzo często stanowią adaptację wytworów kultury popularnej do przekazywanego orędzia. Na szczególną uwagę zasługuje wykorzystanie internetu. Członkowie Kościoła – duszpasterze oraz wierni świeccy – prowadzą strony internetowe, blogi czy vlogi mające na celu zainteresowanie internautów sprawami wiary¹⁵. Działalność ewangelizatorów w prze-

¹⁰ O świętej przestrzeni i czasie – por. M. Eliade, *Sacrum i profanum...*, s. 15–86.

¹¹ T. Jelonek, *Biblijne pojęcie sacrum...*, s. 73.

¹² Dekret Ad gentes divinitus, „Acta Apostolicae Sedis” 1966, nr 58.

¹³ B. Biela, *Parafia miejscem urzeczywistniania się komunii Kościoła: studium teologiczno-pastoralne*, Księgarnia św. Jacka, Katowice 2006, s. 292–293.

¹⁴ Por. A. Sepiolo, *Nowa ewangelizacja. Śladami Jana Pawła II*, Wyd. M, Kraków 2001.

¹⁵ Por. np. blogi: Bóg, honor & rock’n’roll (<http://mateuszochman.com> [dostęp: 2.12.2014]), Ojciec Grzegorz (<http://kramer.blog.deon.pl>), Piotr Żyłka, Blog #A co, jeśli Ci powiem, że Bóg miażdży system?# (<http://zylka.blog.deon.pl>); vlogi: Bez Imprimatur (<https://www.youtube.com/>

strzeni wirtualnej to przejaw tzw. inkulturacji, czyli dostosowywania sposobu przekazu Ewangelii do kultury, w której się ją głosi¹⁶. Warto zauważyć, że za zwyczaj tego typu działania stanowią raczej preewangelizację¹⁷, czyli wstęp do głoszenia Ewangelii, niż właściwe głoszenie orędzia kerygmatycznego. Zapewne wynika to ze specyfiki kultury masowej, nastawionej przede wszystkim na rozrywkę. Ewangelizatorzy nie chcą trywializować przesłania Ewangelii, o co przecież nietrudno w przestrzeni wirtualnej, ponadto istotą procesu ewangelizacyjnego jest spotkanie – wiara jest przekazywana człowiekowi przez człowieka. Teologowie podkreślają, że ewangelizacja internetowa właściwie stanowi jedynie namiastkę prawdziwego przekazu Ewangelii i służy głównie zainteresowaniu, zaproszeniu odbiorcy do uczestnictwa w Kościele (jest więc preewangelizacją).

W tytule niniejszego artykułu użyłam jednak określenia „ewangelizacyjne memy internetowe”, gdyż kryterium doboru materiału nie była jego funkcja ewangelizacyjna, lecz treść (memy internetowe nie ewangelizują, lecz są nośnikami treści ewangelizacyjnych – kerygmatu). Zrezygnowałam z analizy obrazków typowo preewangelizacyjnych, formacyjnych oraz apologetycznych, gdyż uważam, że właśnie ewangelizacja, przekaz kerygmatu sam w sobie stanowi jeden z najciekawszych przykładów transgresji. Chodzi tu przecież nie tylko o przenikanie sakralności do sfery *profanum* w rozumieniu: przenikanie treści religijnych do kultury świeckiej, lecz o doprowadzenie człowieka do spotkania z Jezusem, który swoją obecnością niweluje pęknięcie powstałe między sferą *sacrum* a sferą *profanum* (jak pisał Tomasz Jelonek). O ile treści preewangelizacyjne czy apologetyczne pozwalają odbiorcy zachować dystans, o tyle kerygmat zawsze stanowi wyzwanie, zawsze wymaga konfrontacji, zawsze jest przekroczeniem granic.

Memy ewangelizacyjne zebrane na potrzeby tego artykułu zostały umieszczone na chrześcijańskich fanpage'ach funkcjonujących na Facebooku (*Katolickie memy*, *Gaudium et mems*, *Chrześcijańskie memy*). Z kolei memy stanowiące do nich odniesienie pochodzą z popularnych portali Memy.pl oraz Fabrykamemów.pl. Nie ulega wątpliwości, że twórcy memów ewangelizacyjnych

user/MANIPULARZ [dostęp: 2.12.2014]), vlog ks. Jana Kaczkowskiego – Smaki Życia (<https://www.youtube.com/playlist?list=PLXVsguxefloZ39AauKEytsTfblcfpQ6mx> [dostęp: 2.12.2014]), Dotyk Boga (<https://www.youtube.com/user/dotykboga> [dostęp: 2.12.2014]), 2ryby (<https://www.youtube.com/user/2rybypl> [dostęp: 2.12.2014]); inne portale: Deon (<http://www.deon.pl/> [dostęp: 2.12.2014]), Pogotowie duchowe (<http://www.pogotowieduchowe.pl> [dostęp: 2.12.2014]).

¹⁶ Inkulturacja to zatem przystosowanie, adaptacja.

¹⁷ Na temat preewangelizacji por. S. Dyk, *Pre-ewangelizacja otwarciem drzewi dla Ewangelii*, „Kieleckie Studia Teologiczne” 2011, nr 2, <http://www.kst.kielce.opoka.org.pl/Dyk.htm> [dostęp: 8.12.2014].

adaptują memy internetowe i wykorzystują ich specyfikę dla przekazu głoszonego przez siebie przesłania. Oczywiście ewangelizatorzy tworzą także memy „autorskie”, niefunkcjonujące w przestrzeni wirtualnej w kontekście *profanum*, lecz w niniejszym opracowaniu postanowiłam zająć się tylko tymi, co do których jestem pewna, że są wynikiem adaptacji.

Memy internetowe powstają bardzo szybko, wiele z nich po krótkim czasie traci swą aktualność i popularność. Ich podstawową cechą jest możliwość przetwarzania – jeden obrazek może być reprodukowany niemalże w nieskończoność, otrzymując różne podpisy. Możliwość łatwego i szybkiego tworzenia coraz to nowych memów wiąże się z ryzykiem chaosu, dlatego społeczność internetowa ustala pewne reguły – według nich każdy obrazek narzuca określony typ tekstu, którym zostanie opatrzony. Na portalach Memy.pl oraz Fabrykamemów.pl można znaleźć krótkie opisy najpopularniejszych „charakterów”¹⁸, które pełnią funkcję przewodnika po memach dla początkujących twórców oraz odbiorców. Warto wspomnieć, że nie wszystkie „charaktery” doczekały się już swoich ewangelizacyjnych wersji – w istocie ewangelizatorzy wykorzystują jedynie niewielką ich część.

W literaturze memy pozostają zjawiskiem dosyć słabo zbadanym, dlatego pozwolę sobie poświęcić nieco więcej miejsca analizie konkretnych przykładów. Niezwykle pomocne okazały się tu definicje zamieszczone na portalach Memy.pl oraz Fabrykamemów.pl.

- Mistrz Yoda – „Mistrz Yoda prawdę Ci powie, także wsłuchaj się uważnie, co byś mądrzejszą istotą się stał”¹⁹. Mistrz Yoda to bohater filmowej sagi *Gwiezdne wojny*, mierzący 66 cm wzrostu oraz dysponujący ogromną mocą. Cechowała go mądrość, a także specyficzny, niegramatyczny styl wypowiedzi. Jako bohater memów internetowych mistrz Yoda udziela życiowych porad, a także diagnozuje rzeczywistość z punktu widzenia sędziwego mędrca. Twórcy memów podtrzymują specyficzny idiolekt bohatera, wzmacniając efekt komizmu. Np.: „Strach wyczuwam. Egzaminy już blisko...” (Memy.pl, 20.04.2014). Postać mistrza Yody okazała się interesująca i przydatna dla twórców-ewangelizatorów, którzy nawiązują do mocy posiadanej przez bohatera: „Zbliża Duch Święty się... Przybywać mocy będzie Ci...”. Należy pamiętać, że w *Gwiezdnym wojnach* moc oznaczała szczególną więź łączącą wszystkie żywe istoty, a jej posiadanie było bardzo ważne dla bohaterów filmowej sagi. W analizowanym memie motyw mocy został wykorzy-

¹⁸ <http://memy.pl/all.php> [dostęp: 5.12.2014].

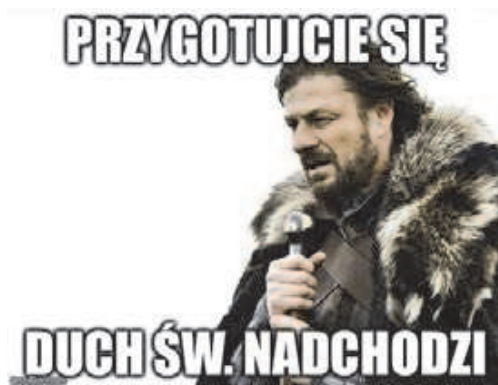
¹⁹ <http://memy.pl/charakter.php?katId=112> [dostęp: 30.11.2014].

stany dla podkreślenia mocy Ducha Świętego, który został zesłany apostołom, a także wszystkim wiernym – mem powstał z okazji uroczystości Zesłania Ducha Świętego. Warto przypomnieć, że przedstawienie osoby Ducha Świętego jest piątym z kolei tematem kerygmatu.

*Katolickie memy*²⁰, 7.06.201

- „Przygotuj się” – „To kadr z serialu »Gra o Tron« choć może się on również kojarzyć również ze słynnym filmem »Władca Pierścieni«. Mem charakteryzuje się jedną wymowną nazwą »przygotuj się«. Zapowiada i wyprzedza więc pewne spodziewane wydarzenia w naszym codziennym życiu”²¹. Np.: „Przygotujcie się... Jutro sobota!” (Memy.pl).

*Katolickie memy*²², 7.06.2014

²⁰ https://www.facebook.com/memykatolickie/photos/pb.377352999065969.2207520000.1435250439./476487299152538/?type=3&src=https%3A%2F%2Fscontent-fra3-1.xx.fbcdn.net%2Fphotos-xpa1%2Fv%2Ft1.0-9%2F10433906_476487299152538_4472705091873691238_n.jpg%3Foh%3Dc87505d8d300134aef41fe73b1e843b6%26oe%3D56260F65&size=490%2C367&fbid=476487299152538 [dostęp: 2.12.2014].

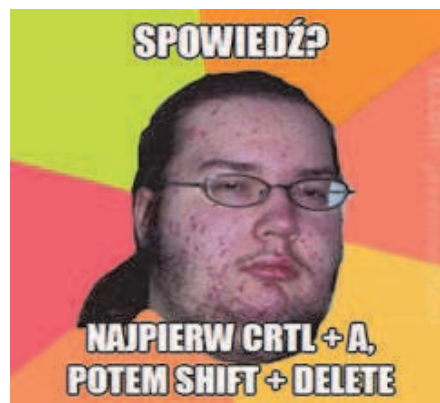
²¹ <http://memy.pl/charakter.php?katId=76> [dostęp: 30.11.2014].

²² https://www.facebook.com/memykatolickie/photos/pb.377352999065969.-220752000.0.1435250439./476270729174195/?type=3&src=https%3A%2F%2Fscontent-fra3-1.xx.fbcdn.net%2Fphotos-xap1%2Fv%2Ft1.0-9%2F10378246_476270729174195_6181315470284078219_n.jpg%3Foh%3D3d3762a0c09f1c559b11fed644c63ab0%26oe%3D55EF8B25&size=460%2C352&fbid=476270729174195 [dostęp: 2.12.2014].

W wersji ewangelizacyjnej mem zapowiada Zesłanie Ducha Świętego: „Przygotujcie się. Duch Św. nadchodzi”. Choć opis memu zamieszczony na stronie memy.pl wskazuje na zapowiadanie „spodziewanych wydarzeń”, jego ewangelizacyjna wersja pełni raczej funkcję przypominającą i przygotowującą do uroczystości Zesłania Ducha Świętego.

- Informatyk – „Ten osobnik wyewoluował się jeszcze pod koniec XX wieku i przystosował do życia w dzisiejszych czasach. Nie wiadomo kim byłby ów człowiek gdyby nie był właśnie informatykiem”²³. Informatyk nie spotyka się z ludźmi, woli spędzać czas przed komputerem. Bohater ten zasadniczo posługuje się pojęciami z branży informatycznej, prawdziwą rzeczywistością jest dla niego rzeczywistość wirtualna: „Błyska na niebie. Pewnie aktualizują Google Maps” (Memy.pl, 4.06.2014).

Informatyk potrafi wszystko przetłumaczyć na język komputerowy, jak się okazuje, nawet sakramenty: „Spowiedź? Najpierw Ctrl + A, potem Shift + Delete”. Powyższy skrót klawiaturowy to polecenie: „Zaznacz wszystko i usuń”. Sakrament pokuty jest istotą nawrócenia, czyli czwartego tematu orędzia kerygmatycznego.

*Gaudium et mems*²⁴, 5.05.2014

- „Cała naprzód” – na stronach anglojęzycznych funkcjonuje jako „All the things” (wszystkie rzeczy). Jest to zabawny okrzyk wzywający do „działania nad jakąś rzeczą, niekoniecznie zmieniającą bieg historii świata”²⁵. Wezwanie może dotyczyć różnych spraw, np.: „Obejrzeć wszyst-

²³ <http://memy.pl/charakter.php?katId=98> [dostęp: 10.12.2014].

²⁴ https://www.facebook.com/gaudiumetmems/photos/pb.219663641539136.-22075200.1435248650./267702686735231/?type=3&src=https%3A%2F%2Fscontent-fra3-1.xx.fbcdn.net%2Fphotos-xft1%2Fv%2Ft1.0-9%2F10171889_267702686735231_5229460113179931729_n.png%3Foh%3Dd2f764ab26764e765e6f1df4c28de9c6%26oe%3D561BAE06&size=500%2C500&fbid=267702686735231 [dostęp: 2.12.2014].

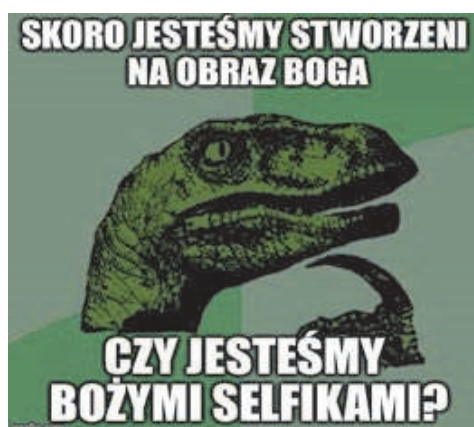
²⁵ <http://memy.pl/charakter.php?katId=80> [dostęp: 12.12.2014].

kie memy!” (Fabrykamemów.pl, 2.03.2012) lub – w wersji katolickiej – „Wyznać wszystkie grzechy!”. Warto zwrócić uwagę, że sakrament pokuty jest przedstawiony w sposób entuzjastyczny i zachęcający, choć powszechnie jest uważany za najtrudniejszy z sakramentów w Kościele.

*Gaudium et mems*²⁶, 31.03.2014

- Filozo-zaur (Philosoraptor) – „dinozaur próbujący znaleźć odpowiedź na trudne pytania, które niekoniecznie mają sens, albo prowadzą do-
kądkolwiek. Ten mem często porusza problemy natury religijnej, lub próbuje rozwikłać zagadki i paradoksy nauki”²⁷. Bohater ma np. takie rozterki: „Skoro bankomat wydaje pieniądze to czy alkomat nie powinien wydawać alkoholu?” (Memy.pl, 7.05.2014). Postać Filozo-zaura została także wykorzystana w celach ewangelizacyjnych:

*Katolickie memy*²⁸, 18.08.2014

²⁶ https://www.facebook.com/gaudiumetmems/photos/pb.219663641539136.-220752000.1435248697./256457671193066/?type=3&src=https%3A%2F%2Fscontent-fra3-1.xx.fbcdn.net%2Fphotos-xpt1%2Ft31.0-8%2F10012811_256457671193066_1527735485_o.png&smallsrc=https%3A%2F%2Fscontent-fra3-1.xx.fbcdn.net%2Fphotos-xpa1%2Fv%2Ft1.0-9%2F532262_256457671193066_1527735485_n.png%3Foh%3D67f2a74f6c73b6860b74bc0f7fee62d2%26oe%3D561BFB3B&size=1433%2C932&fbid=256457671193066 [dostęp: 2.12.2014].

²⁷ <http://twojememy.blogspot.com/2011/09/philosoraptor.html> [dostęp: 24.09.2011].

²⁸ <https://www.facebook.com/memykatolickie/photos/pb.377352999065969.-220752000.1435250313./511664182301516/?type=3&src=https%3A%2F%2Fscontent-fra3-1.xx.fbcd>

„Skoro jesteśmy stworzeni na obraz Boga czy jesteśmy Bożymi selfi-kami?” – *selfie* to fotografia autoportretowa, umieszczana bardzo często na portalach społecznościowych. „Selfiki” to zabawny neologizm – zdrobnienie wyrazu *selfie*, które będzie więc oznaczać małe zdjęcia. Ten bardzo pomysłowy mem można sklasyfikować jako nawiązanie do pierwszego punktu głoszenia kerygmatycznego – tematu miłości Bożej.

Filozo-zaur zastanawiał się także nad kwestią obecności w Kościele: „Jeśli ktoś mówi »Bóg tak, Kościół nie« to czy nie brzmi to jak »żyję, ale nie oddycham«?”. Temat Kościoła wieńczy orędzie kerygmatyczne – człowiek, który przyjął prawdę Ewangelii, powinien bowiem rozwijać swoją wiarę właśnie dzięki uczestnictwu w życiu Kościoła. Twórcy ewangelizacyjnych memów często odnoszą się do tego tematu, wciąż odpierając argument „Bóg tak, Kościół nie”.

*Gaudium et mems*²⁹, 12.01.2014

- Arystokrata Josh – „Jest to portret arystokraty niejakiego Josepha Duceux, który żył w okresie Rewolucji Francuskiej. Mem ten stał się popularny, gdy ktoś natrafił na ten portret i przedstawił go w formie eksperta. Popularnie więc przyjęła się taka forma tego mema: »Rób tak... (i w konsekwencji, często oplakanej) miej...«. Daje on więc życiowe porady na tematy dzisiejszego świata, które mogą być przesta-

n.net%2Fhphotos-xpf1%2Fv%2Ft1.0-9%2F10613030_511664182301516_552549682444069442_n.jpg%3Foh%3D449cd9e758a00949edb5efee3ee1bb7f%26oe%3D562C3C8B&size=460%2C460&fbid=511664182301516 [dostęp: 2.12.2014].

²⁹ https://www.facebook.com/gaudiumetmems/photos/pb.219663641539136.-22075200.1435248791./233022026869964/?type=3&src=https%3A%2F%2Fscontent-fra3-1.xx.fbcdn.net%2Fhphotos-xfp1%2Fv%2Ft1.0-9%2F1510801_233022026869964_630677864_n.png%3Foh%3Df9de0b8c255b0d64106223478f1ea965%26oe%3D55E88EF2&size=500%2C500&fbid=233022026869964 [dostęp: 2.12.2014].

rzale i wydawać się dziwne ale... jak na jego czasy, są naprawdę ponadczasowe”³⁰. Bohater ten często ironizuje. Np.: „Ściągaj z telefonu na lekcji, rozplącz się, że nauczycielka ci go zabrała” (Memy.pl, 26.07.2014). W wersji katolickiej Arystokrata Josh wypowiada się na temat Kościoła: „Mów że kochasz Jezusa, nie bądź członkiem Kościoła który On założył”. Autor podpisu do tego obrazka odpiesza znów argument „Bóg tak, Kościół nie”, podobnie jak to było w poprzednim przykładzie.

*Gaudium et mems*³¹, 7.02.2014

- Willy Wonka – bohater filmu „Willy Wonka i fabryka czekolady” z 1971 roku (rolę odtwarzał Gene Wilder). Jako „charakter” memów Willy Wonka „to miły facet, który potrafi zagiąć swoim komentarzem niejedną osobę w sposób uszczypliwy. Udaje aprobatę i uznanie, a przez to jego dowcip bardziej wyśmiewa cechy niektórych z nas”³². Willy Wonka ironizuje: „Szpanujesz na długiej przerwie autem pod szkołą? To takie dorosłe...” (Memy.pl, 3.09.2014). Twórcy katolickich memów również wykorzystali tego bohatera, kolejny raz w obronie prawdy o Kościele: „Mówisz: Wierzę w Boga, nie wierzę w Kościół... Jesteś taki zbuntowany”.

³⁰ <http://memy.pl/charakter.php?katId=84> [dostęp: 14.12.2014].

³¹ https://www.facebook.com/gaudiumetmems/photos/pb.219663641539136.-2207520000.1435248765./240644039441096/?type=3&src=https%3A%2F%2Fcontent-fra3-1.xx.fbcdn.net%2Fphotos-xpf1%2Fv%2Ft1.0-9%2F1795752_240644039441096_1050664059_n.png%3Foh%3Dfbc3992200415969df978379c2177884%26oe%3D5625F9AB&size=590%2C775&fbid=240644039441096

³² <http://memy.pl/charakter.php?katId=154> [dostęp: 2.12.2014].

*Gaudium et mems*³³, 9.12.2013

- Luzak Jezus – „Jezus, którego gościmy w Fabryce Memów to luzak, optymista i miłośnik funku. Miast prawie filozoficzno-umoralniające przemowy, rzuca grypsami lepiej niż niejeden czołowy przedstawiciel stand-upu. Fabrykancki Chrystus lubi też dobre imprezy, a jego obecność oznacza dla biesiadników cudowną przemianę wody lejącej się z kranu w wybornego jabola (bez siarki)”³⁴. Przykładowe wypowiedzi Luzaka Jezusa to: „Mówiłem żeby dać gazowaną. Zrobiłbym szampana” (Fabrykamemów.pl, 13.02.2013) lub „Jezus Cię kocha, ale kolosa i tak nie unikniesz” (Memy.pl, 23.11.2013). Co ciekawe, choć ten „charakter” mógłby zostać uznany za bluźnierczy lub obraźliwy, ewangelizatorzy postanowili użyć go dla głoszenia prawdy o Bożej miłości: „Zanim ukształtowałem Cię w łonie matki – znałem Cię!”.

*Gaudium et mems*³⁵, 31.12.2013

³³ https://www.facebook.com/gaudiumetmems/photos/pb.219663641539136.-220752000.1435249271./222057871299713/?type=3&src=https%3A%2F%2Fscontent-fra3-1.xx.fbcdn.net%2Fphotos-xpa1%2Fv%2Ft1.0-9%2F1240411_222057871299713_2116731671_n.jpg%3Foh%3Dce249cd97a8140c674aa120b5d40038f%26oe%3D56222A57&size=500%2C392&fbid=222057871299713 [dostęp: 2.12.2014].

³⁴ <http://fabrykamemow.pl/szablon/235/memy> [dostęp: 2.12.2014].

³⁵ <https://www.facebook.com/gaudiumetmems/photos/pb.219663641539136.-220752000.1435248802./229013240604176/?type=3&src=https%3A%2F%2Fscontent-fra3-1.xx.fb>

Akcentowali także „darmowość” miłości Boga: „Nie zasłużysz na moją miłość bo kocham Cię za darmo”.

*Chrześcijańskie memy*³⁶, 7.06.2013

- Hipsterstwo³⁷ – jednym z popularnych tematów memów jest hipsterstwo. Hipsterem jest ten, kto robił coś, „zanim to stało się modne”. Typowy dla memów internetowych o hipsterach jest właśnie wyraz „zanim”. Według internautów hipsterem był np. Janosik, który nosił czerwone spodnie, zanim to stało się modne. W ujęciu katolickim hipsterem jest również Jezus, który „umarł za twoje grzechy zanim zdążyłeś zgrzeszyć”. Warto zwrócić uwagę na wizerunek Jezusa, zwłaszcza na okulary z ciemnymi grubymi oprawkami, będące jednym z atrybutów hipsterów – bohaterów memów.

*Katolickie memy*³⁸, 28.02.2014

dn.net%2Fphotos-xtf1%2Fv%2Ft1.0-9%2F1499430_229013240604176_1795872339_n.jpg%3Foh%3D85ff1204ab19285059bf98b76966446d%26oe%3D5627272D&size=500%2C500&fbid=229013240604176 [dostęp: 2.12.2014].

³⁶ <https://www.facebook.com/ChrzescijanskeMemy/photos/a.202544803227220.1073741826.202542953227405/208060852675615/?type=1&theater> [dostęp: 2.12.2014].

³⁷ Więcej na temat hipsterstwa – por. A. Litorowicz, *Subkultura hipsterów. Od nowoczesnej etyki do ponowoczesnej estetyki*, Wyd. Naukowe Katedra, Gdańsk 2012.

³⁸ <https://www.facebook.com/memykatolickie/photos/pb.377352999065969.-2207520000.1435250666./426145117520090/?type=3&src=https%3A%2F%2Fscontent-fra3-1.xx.fbcd>

Omówione memy internetowe stanowią przykłady adaptacji oraz transgresji. Należy podkreślić, że już samo pojawienie się treści religijnych na portalu społecznościowym jest wkraczaniem świętości w sferę świecką (*profanum* w ujęciu religioznawczym), dodatkowo same memy internetowe stanowią połączenie obu sfer – postaci rodem z popkultury zostają opatrzone podpisami o charakterze religijnym, a nawet więcej – ewangelizacyjnym. Twórcy memów ewangelizacyjnych dosyć sprawnie przekształcają memy internetowe, wykorzystując ich funkcję rozrywkową do przekazu orędzia kerygmaticznego. W ten sposób burzą podział na dwie sfery (*sacrum* i *profanum*), dzieląc się biblijną wizją świata, który jest święty.

Bibliografia

- Biała B., *Parafia miejscem urzeczywistniania się komunii Kościoła: studium teologiczno-pastoralne*, Księgarnia św. Jacka, Katowice 2006.
- Caillois R., *Człowiek i sacrum*, Oficyna Wydawnicza Volumen, Warszawa 1995.
- Dekret *Ad gentes divinitus*, „Acta Apostolicae Sedis” 1966, nr 58.
- Dyk S., *Pre-ewangelizacja otwarciem drzwi dla Ewangelii*, „Kieleckie Studia Teologiczne” 2011, nr 2, <http://www.kst.kielce.opoka.org.pl/Dyk.htm>.
- Eliade M., *Sacrum i profanum. O istocie religijności*, przeł. R. Reszke, Wyd. KR, Warszawa 1999.
- Heschel A.J., *Człowiek nie jest sam: filozofia religii*, przeł. K. Wojtkowska-Lipska, Wyd. Znak, Kraków 2001.
- Jelonek T., *Biblijne pojęcie sacrum*, Wyd. WAM, Kraków 2008.
- Litorowicz A., *Subkultura hipsterów. Od nowoczesnej etyki do ponowoczesnej estetyki*, Wyd. Naukowe Katedra, Gdańsk 2012.
- Otto R., *Świętość: elementy irracjonalne w pojęciu bóstwa i ich stosunek do elementów racjonalnych*, przeł. B. Kupis, Wyd. KR, Warszawa 1999.
- Sepiolo A., *Nowa ewangelizacja. Śladami Jana Pawła II*, Wyd. M, Kraków 2001.
- Tanański D., *Dialektyka sacrum i profanum*, Wyd. UMCS, Lublin 1995.
- Van der Leeuw G., *Fenomenologia religii*, przeł. J. Prokopiuk, Wyd. Książka i Wiedza, Warszawa 1997.

Netografia

<http://fabrykamemow.pl>.

<http://memy.pl>.

<http://twojememy.blogspot.com/2011/09/philosoraptor.html>.

n.net%2Fhphotos-xpf1%2Fv%2Ft1.0-9%2F1898235_426145117520090_1780030970_n.jpg%3Foh%3Ddead27032679b82652a3ff7b04a77406f%26oe%3D561D6C78&size=960%2C821&fbid=426145117520090 [dostęp: 2.12.2014].

Between the sacred and the profane.
Evangelization internet memes as an example of transgression

The author discusses the issue of division of the world into two spheres: the sacred and the profane on the example of memes created by evangelizers, which are adaptations of popular internet memes. The author indicates that for the recipients these texts can be a kind of transgression, in turn, for the creators are an attempt to eliminating the division into the sphere of the sacred and the sphere of the profane.

Keywords: evangelization, internet memes, sacred, profane, transgression, adaptation